

& in Filio Pater honoratur. *Augustinus* de Verbis Dom. (serm. 24.) Si autem sermo Dei ad vos quoque pervenit, & in eo loco vos contigit, videte ne spernatis nos, ne ad illum perveniat quod nobis feceritis. *Beda* (ubi supra.) Potest & ita intelligi. *Qui vos spernit, me spernit*; idest, qui non facit misericordiam uni de fratribus meis minimis, nec mihi facit. *Qui autem me spernit*, nolens credere Filium Dei, spernit eum qui me misit: „ quia ego & Pater „ unum sumus: „ *Joan. 10. Titus*. Simul autem in hoc discipulos consolatur; quasi dicat: Non dicatis, Cur imus passuri contumelias? Accomodate linguam: ego praebeo gratiam, in me vestra redundat contumelia.

(e) *Cyrillus*. (a) Supra dictum est, quod Dominus misit discipulos gratia Spiritus Sancti insignitos, & facti praedicationis ministri potestatem super immundos spiritus acceperunt; nunc autem reversi consuetur honorantis eos potentiam: unde dicitur: *Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam demonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Videbantur quidem gaudere magis quod facti sunt miraculorum auctores, quam quod facti essent praedicationis ministri. Erat autem melius eos gaudere in illis quos ceperant; sicut vocatis per ipsum dicit Paulus Philip. 4. „ Gaudium meum, & corona mea. „ Gregorius 24. Moralium (super illud Job. 32. „ Inspiratio „ Omnipotentis dat intelligentiam, „ cap. 7.) Mirum autem Dominus ut in discipulorum cordibus elationem premeret, iudicium ruinae retulit, quod ipse magister elationis accepit, ut in auctore superbiae discerent quid de elationis viro formidarent; unde sequitur: *Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem.* (1) *Basiliius*. (b) Dicitur satanas, eo quod adversatur bono, hoc enim significat nomen Hebraicum; sed diabolus dicitur, eo quod cooperatur nobis in malo, & accusator sit. Natura ejus est incorporea, locus aereus. *Beda* (super illud, *Videbam satanam sicut fulgur*.) Non autem dicit, Modo video, sed Prius videbam, quando corruit. Quod autem ait, *Sicut fulgur*, vel praecipitem de supernis ad ima lapsum significat; vel quia delectus adhuc transfiguratur se in Angelum lucis. *Titus*. Se autem dicit vidisse tamquam iudicem, qui novit incorporeorum passionum. Vel dicit, *Sicut fulgur*, quia natura fulgidus erat ut fulgur; sed factus est tenebrosus propter affectum, quia quod Deus fecit*

(1) *Al. Beda*. (2) *Al.* ab ultima virtute in extremam, &c. (3) *Al.* omittit voluptas. *Ex edit. P. Nicol.* (d) In Catena Graecorum PP. (b) In hom. quod Deus non sit auctor mali. (c) Adversus Eunomium Lib. 3. (d) In Catena Graec. PP. (e) In eadem Catena. (f) In Catena Graecorum PP. ex homiliis in Cant.

bonam, hoc ipse in se alteravit in malum. *Basiliius*. (c) Supernae enim virtutes non sunt naturaliter sanctae, sed secundum analogiam divini amoris mensuram sanctificationis fortuntur. Et sicut ferrum positum in igne non definit esse ferrum, vehementi tamen flammæ unionem tam effectu, quam aspectu in ignem pertransit; sic & almae virtutes ex participatione ejus quod est naturaliter sanctum, insitam habent sanctificationem: neque enim cecidisset satanas, si natura fuisset insusceptibilis mali. *Cyrillus*. (d) Vel aliter. *Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem*, idest (2) a suprema potentia in extremam fragilitatem. Nam ante Salvatoris adventum subegerat sibi orbem, & ab omnibus colebatur; sed cum unigenitum Verbum Dei de caelo descendit, corruit tamquam fulgur, quia conculcatur ab adorantibus Christum: unde sequitur: *Et ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones*. *Titus*. Serpentes quidem aliquando figuratim in deserto mordebant Judaeos, & necabant eos, eo quod infideles erant; venit autem qui serpentes illos perimeret aeneus serpens crucifixus, ut si quis credens in eum prospexerit, liberetur a moribus, & salvetur. *Chrysostomus*. (e) Deinde ne putarem hoc dici de bestis, subiunxit: *Et supra omnem virtutem inimici*.

Beda (super *Dedi vobis potestatem*.) Hoc est omne genus immundorum spirituum de obsessis corporibus eiciendi: & quantum ad ipsos subdit: *Et nihil vobis nocet*; quamvis & ad litteram possit accipi: Paulus enim à viperâ in vasculum nihil mali patitur, & Joannes hausto veneno non læditur. Hoc autem inter serpentes qui dente, & scorpiones qui cauda nocent, distat arbitror, quod serpentes aperte savientes, scorpiones clanculo insidiantes, vel homines, vel demones significant. Vel serpentes qui inchoandis virtutibus venena pravae persuasionis obijciunt; scorpiones qui consummatas virtutes ad finem vitare intendunt. *Theophylactus* (hoc loco.) Vel serpentes sunt qui visibiliter nocent: veluti fornicationis, & homicidii demon, qui vero invisibiliter nocent, scorpiones vocantur, sicut in vitis spiritualibus. *Gregorius* Nisenus. (f) Voluptas etiam serpens dicitur in Scriptura, cujus natura est quod si caput ejus muri stricturnam attigerit, totum sequens corpus ad se trahit: sic natura necessarium concessit homini domicilium; sed per hanc necessitatem aggreffiens (3) voluptas animam.

mum ad immoderatum quemdam ornatum pervertit; ad hoc subsequentem avaritiam trahit, quam impudicitia sequitur, idest ultimum membrum, & cauda bestialitatis. Sed quemadmodum non est per caudam serpentem retrahi, sic non est incipiendum ab ultimis ad evellendum voluptates, nisi quis priorem adicium (1) obtulerit malitia. *Athanasius* (in serm. de Passione, & Cruce.) Deludunt autem nunc per Christi virtutem pueri voluptatem, quæ quondam seducebat grandævos; & virgines perseverant conculcantes serpentinae voluptatis fallacias. Sed & quidam ipsum aculeum scorpionis, idest diaboli, conculcantes, scilicet mortem, non timentur interitum; verbi gratia, martyres facti; plerique vero postpositis terrenis libero gressu conversantur in caelis, principem aeris non timentes. *Titus*. Sed quia lætitia qua eos lætos videbat, inanem gloriam sapiebat: gaudebant enim quod quasi sublimes effecti, terribiles hominibus, & demonibus erant: ideo Dominus subiungit: *Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus subiiciuntur vobis*. *Beda* (cap. 42. in Luc.) De subjectione spirituum, cum caro sint, gaudere prohibentur, quia spiritus eijcere, sicut & virtutes alias facere, interdum non est ejus meriti qui operatur; sed invocatio nominis Christi hoc agit ad condemnationem eorum qui invocant, vel ad utilitatem eorum qui vident, & audiunt. *Cyrillus*. (a) Sed cur, Domine, non finis lætari in honoribus à te collatis, cum scriptum sit Psalm. 88. „ In nomine tuo exultabunt tota die? „ Sed Dominus eos ad majus gaudium erigit: unde subdit: *Gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in caelis*. *Beda* (ubi supra in fin.) Quasi dicat: Non oportet vos de demonum humiliatione, sed de vestra sublimatione gaudere. Salubriter autem intelligendum est, quod si ve caelestia, si ve terrestria quis opera gesserit, per hoc quasi litteris annotatus apud Dei memoriam sit æternaliter affixus. *Theophylactus* (super *Quia nomina vestra scripta sunt*.) Scripta sunt enim nomina sanctorum in libro vite, non (2) in caustro, sed memoria Dei, & gratia. Et diabolus quidem desuper cadit; homines vero inferius existentes superius ascribuntur in caelis. *Basiliius*. (b) Quidam autem sunt qui scribuntur quidem non in vita, sed

S. Thom. Oper. Tom. IX.
(1) *Al.* obtulerit. (2) *Al.* in caustro. (3) *Al.* propter plurimum. (4) *Al.* filii patris pater est.

Ex edit. Nicol. (a) In eadem Catena. (b) In Esai. 4. super illud vers. 3. *Sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita in Hierusalem.* (c) Ubi supra. (d) Ibidem. (e) In Matth. (f) In Catena Graecorum PP. Habetur apud illum partim oratione contra Sabelli gregales, quo ad priorem appendicem, partim orat. contra gentes, & secundum aliam inscriptionem contra idola, quo ad posteriorem.

secundum Hieremiam in terra, ut secundum hoc intelligatur duplex quædam desertio, horum quidem ad vitam, illorum ad perditionem. Quod autem dicitur Psalm. 68. „ *Delectatus* „ tur de libro viventium, „ intelligitur de his qui digni putabantur in libro Dei conscribi: & secundum hoc fieri dicitur scripturae mutatio, quando à virtute delabuntur in peccatum; vel è contra.

(f) *Theophylactus* (hoc loco.) Sicut benignus pater videns filios suos dirigi, gaudet; sic & Christus exultat, quod Apostoli tantis bonis facti sunt digni: unde dicitur: *In ipsa autem hora exultavit in Spiritu Sancto*. *Cyrillus*. (c) Inspexit quidem per spiritus operationem quam Apostolis tradidit, (3) plurimum acquisitionem: unde in Spiritu Sancto lætatus dicitur, idest in effectibus, qui per Spiritum Sanctum proveniunt: quasi enim amator hominum, gaudii reputabat materiam conversionem errantium; & de quo gratias agit: unde sequitur: *Confiteor tibi Pater Domine caeli & terræ*. *Beda* (cap. 43. in Luc. in initio.) Confessio non semper penitentiam, sed & gratiarum actionem significat, ut in Psalmis sæpissime legimus. *Cyrillus*. (d) Ecce autem, inquit illi quorum corda perversa sunt, gratias refert Filius Patri tamquam minor. Sed quid impedit consubstantiali Filium laudare proprium Genitorem, mundum salvantem per eum? Quod si confessio confessionis causa hunc esse minorem, aspice quod vocat eum Patrem suum, & Dominum caeli & terræ. *Titus*. (e) Alia enim per Christum ex non entibus producta sunt; sed solus ipse incomprehensibiliter à Patre est genitus: solus enim Unigeniti tamquam veri (4) filii naturaliter Pater est: unde solus Patri dicit, *Confiteor tibi Pater*; hoc est, glorifico te. Nec mireris si Patrem Filium glorificat: tota enim hypostasis Unigeniti, Genitoris est gloria: nam quæ facta sunt, & caelum, & Angeli, gloria sunt creatoris; verum, quia hæc nimis infime sita sunt respectu dignitatis ipsius, solus Filius, cum Deus perfecte sit similis genitro, perfecte glorificat Patrem. *Athanasius*. (f) Novimus etiam sapius Salvatorem humanam proferre, habet enim adjunctam humanitatem divinitas; nec tamen propter corporis tegimen Deum ignores. Sed quid respondent

R 2

caperetur, qui incolebant desertum: unde sequitur: *Et incidit in latrones. Chrysostomus.* (a) Primum istius hominis miserandus est casus, qui inermis ac desitutus in latrones incidit; qui quæ improvidus incautivique eam viam elegerit qua evadere prædonum manus nequiverit: non enim posset inermis armatos, improvidus pessimus, incautus nocivos effugere: quippe cum militia semper armata sit dolis, crudelitate septa, munita fallacia, & ad nocendi levitiam præparata. *Ambrosius* (Lib. 7. in Luc. de homine descendente à Hierusalem in Hierico.) Qui sunt autem isti latrones, nisi angeli noctis aque tenebrarum, in quos non incidisset, nisi eis mandati cælestis devius se fecisset onoxium? *Chrysostomus* (ubi supra.) In exordio igitur mundi nocendi fallaciam diabolus est operatus in hominem, in quem tallendi (1) virus exeruit, & malicie nocentiam dedicavit. *Augustinus* contra Pelagium (Lib. 3. Hypognosticon.) Incidit ergo in latrones, idest in diabolum, & angelos eius; qui per inobedientiam primi hominis humanum genus despoliaverunt, morum scilicet ornamentis, & vulneraverunt, (2) donec scilicet possibilitatis liberi arbitrii perdidit: unde sequitur: *Qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impositis abierunt.* In illo enim peccante plagam fecit, in nobis vero plagas, cum per unum peccatum quod contrahimus, superaddimus multa peccata. *Augustinus* de Quæst. Evang. (Lib. 2. q. 19.) Vel spoliaverunt hominem immortalitate, & plagis impositis, peccata suadendo, reliquerunt semivivum: quia ex parte qua potest intelligere, & cognoscere Deum, vivus est homo; ex parte autem qua peccatis contabescit, & premitur, mortuus est; & hoc est quod subditur: *Semivivo relicto. Augustinus* (Lib. 3. Hypognosticon.) Semivivus enim habet vitalem motum, idest liberum arbitrium, vulneratum; (3) quod ad æternam vitam, quam perdidit, redire non sufficiebat; & ideo jacebat, quia vires ei propria ad surgendum non sufficiebant, ut ad se sanandum medicum, idest Deum, requireret. *Theophylactus* (super *Semivivo relicto.*) Aut semivivus dicitur homo post peccatum: quia anima immortalis est, corpus vero mortale, ita ut medietas hominis morti succumbat: aut quia humana natura in Christo sperabat consequi salutem, ita ut non omnino mori succumberet; sed inquam

tum Adam peccaverat, mors in mundum intravit: in Christi vero justificatione mors erat destruenda. (*Ambrosius* de hom. descendente in Hierico.) Vel spoliavit que accepimus indumenta gratiæ spiritualis, & sic vulnera inferre coæstiverunt: nam si inmemerata que sumptissimos indumenta servemus, plagas latronum sentire non possumus. *Basilius* (b) Vel potest intelligi quod expoliaverunt eum, plagis prius impositis: præcedunt enim vulnera nuditatem, ut intelligas, quod peccatum gratiæ præcedat carentiam. *Beda* (cap. 44. super *Et plagis impositis.*) Dicitur autem plaga peccata, quia his nature humane integritas violatur. Abierunt autem non ab insidiis cessando, sed insidiarum fraudes occultando. (*Chrysostomus* ubi supra.) Hic itaque homo, idest Adam, jacebat destitutus salutis auxilio, confossus vulneribus delictorum; cui nec sacerdos Aaron transiens sacrificio potuit profuisse: sequitur enim: *Accidit quem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso eo præterivit:* nec etiam eius frater Moylis levita, per legem potuit subvenire: unde sequitur: *Similiter, & levita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit.* (*Augustinus* Lib. 3. Hypog.) Vel in sacerdote, & levita duo tempora intelliguntur, legis scilicet, & Prophetarum: in sacerdote lex, per quam facerdotum, & sacrificia instituta sunt; in levita vacinium Prophetarum: quorum temporibus humanum genus sanari non potuit, quia per legem (4) cognitio peccati, non abolitio. *Theophylactus* (super *Viso illo præterivit.*) Dicit autem, *Præterivit*, quia lex venit, & stetit usque ad tempus præfixum, deinde non valens curare, abijt. Vide etiam quod lex non ad hoc data est (5) præcogitative ut hominem curaret non enim poterat homo à principio suscipere Christi mysterium; & ideo dicit: *Accidit ut sacerdos quidam descenderet:* quod consuevimus dicere in his que non præmeditative fiunt. *Augustinus* de Verbis Domini (ser. 37. inter princ. & med.) Vel quia homo descendens à Hierusalem in Hierico Israelita fuisse intelligitur: quod intelligi potest, quia transiens sacerdos utique genere proximus præterit jacentem; transit levita, & hic genere proximus jacentem, & ipse contempit. *Theophylactus* (hoc loco.) Miseri, inquam, illius fuere cum cogitaverunt, postmodum vero tenacitate devicti abierunt retrorsum:

(1) Al. virtus. (2) Al. bono. (3) Al. & ad æternam. (4) Al. conditio (item contradictio) peccati non abolitio. (5) Al. prærogative.
 Ex Edit. P. Nicol. (a) In Cat. Græc. Apud illum habetur in hom. quæ inscribitur de eo qui incidit in latrones; inter illas quæ notantur in Lucam. Hoc pridem notatum fuerat ad marginem editionis Venetæ Nicolini. (b) Ut supra.

sum hoc enim dægnat quod dicit: *Præterit.* *Augustinus* de Verbis Domini (ser. 37.) Transiit Samaritanus genere longinquus, misericordiam proximo; fecit hoc sequitur: *Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum:* in quo Samaritano se voce intelligi Dominus noster Jesus Christus: Samaritanus enim custos interpretatur, & de ipso dicitur Psal. 120. Non dormitabit, neque timebit qui custodit Israel: quia, resurgens à mortuis, jam non moritur: Rom. 6. Denique cum dicitur esset illi Joann. 8. Quia Samaritanus es, & demonium habes: negavis se habere demonium, quia non dicitur demonum expulsores, non se negavit insidii custodem. *Græci* (a) Vocat autem hic Christus se Samaritanum oportune: cum enim doqueretur legis scriptum superbiebant in lege, voluit exprime: quoniam nec sacerdos, nec levita, & qui conversabantur in leg. legis profinitum implent; sed ipse venit consummatus legis profinitum. *Ambrosius* ubi supra parva ant. med.) Sic autem Samaritanus etiam erat descendens: Quis enim est qui descendit de cælo nisi qui ascendit in cælu. Filius hominis qui sit in cælo, Joan. 2. *Theophylactus* (super *Iter faciens venit secus eum.*) Dicit autem, *Iter faciens*, quasi ex proposito hoc statens, ut nos curaret. *Augustinus* (Lib. 3. Hypog.) Venit autem in similitudine carnis peccati; ideo secus eum; quasi in similitudine Græci. (b) Vel secus viam venit: subenim vere viator, non deviator, gratia nostri descendens ad terram. *Ambrosius* (ubi supra ante metum.) Veniens autem factus est compassionis nostre susceptione finitimus, & misericordiam oblatione vicinus: unde sequitur: *Et vidit eum, misericordia motus est.* *Augustinus* (Lib. 3. Hypog.) Videns quidem eum jacentem, in silentem, non currentem; & ideo misericordiam motus est, quia in eo nullum meritum invenit, quo curari dignus esset; sed ipse de cæco damnavit peccatum in carne: unde scilicet: *Et approprians alligavit vulnera ejus, infusus oleum, & vinum.* *Augustinus* de Verbis Domini (ser. 37.) Quid enim tam longinquum, quidam remotum quam Deus ab hominibus, immortals à mortalibus, justus à peccatoribus, non tæo longo, sed dissimilitudine? Cum ergo habet in se duo bona, scilicet justitiam, & immortalitatem; & nos duo mala, scilicet iniquitatem, & mortalitatem; si utrumque malum nostrum suscepisset, par nosse fuisset; &

liberatore nobiscum opus haberet. Ut ergo esset non hoc quod nos, sed prope nos, non est ille peccator ut ita, sed factus est mortalis quod tu; suscipiendo penam, & non suscipiendo culpam, & culpam delevit, & penam. *Augustinus* de Quæst. Evang. (Lib. 2. q. 19.) Alligatio vulnerum est prohibitio peccatorum; oleum consolatio spei bonæ (1) per indulgentiam datam, ad reconciliationem pacis; vinum exhortatio ad operandum ferventissime in spiritu. *Ambrosius* (ubi supra.) Vel constringit vulnera nostra austeriore præcepto, (2) & sicut oleo fovet remissione peccati, sic vino compungit denuntiatione iudicii. *Gregorius* 20. Mor. (super illud Job 39. Eram marenum consolator: cap. 8. in antiq. cod. cap. 6.) Vel in vino mortum distractionis adhibet, in oleo molliem pietatis: per vinum unguntur purgata, per oleum sananda foventur. Miscenda est ergo lenitas cum severitate, & faciendum est, quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa asperitate extulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. *Theophylactus* (super *Infusus vinum, & oleum.*) Vel aliter. Quæ secundum hominem est conversio, oleum est; quæ vero secundum Deum, vinum est, quod divinitatem significat, quam nemo potuisset sustinere, nisi oleum haberet, idest conversio humana: unde quoddam est humane, quoddam divinitus. Infudit ergo oleum, quia nos humanitate, & divinitate salvavit. *Theophylactus* (c) Vel vinum infundit, idest sanguinem passionis, & oleum christiatis, ut indulgentiam haurire per sanguinem, sanctificationem conferret, per christiatis unctionem. A cælesti medico contra loca ligantur, & intra semetipsa retinentia medicam operante medicamina, pristinæ sanitati redduntur. Infuso ergo vino, & oleo, impositum eum super jumentum, unde sequitur: *Et imponens illum in jumentum suum, dixit in stabulum, & curam ejus egit.* *Augustinus* de Quæst. Evang. (Lib. 2. q. 19.) Jumentum (3) ejus est caro, qui ad nos venire dignatus est; imponi jumento est in ipsam incarnationem Christi credere. *Ambrosius* (Lib. 7. in Luc. cap. de hom. descendente.) Vel jumento imponit dum peccata nostra portat, & pro nobis dolet: homo enim jumentum simis factus est; & ideo supra jumentum ipsum nos impositus, ne nos essemus sicut equus, & malus, ut per nostri corporis assumptionem infirmitatem nostræ carnis aboleret. *Theophylactus* (super *Imponens illum in jumentum suum.*)

(1) Al. apud indulgentiam. (2) Al. omittitur & P. Nicolai utroque loco habet sicut. (3) Al. bis ponitur ejus.
 Ex Edit. P. Nicol. (a) Vel Severus Ambrogius in Catena Græcorum PP. (b) Sive idem Severus ibid. (c) Ex hem. superius indicata de eo qui incidit in latrones.

existant Prophetas caruisse Christi notitia. Sed si optaverunt videre quæ viderunt Apostoli, noverunt illum venturum ad homines, & dispensaturum quæ dispensavit: nullus enim habet horum appetitum quæ mente non concepit: noverant ergo Filium Dei: unde non simpliciter dicit, *Vo luerunt videre me, sed quæ vos videtis*, nec *audire me, sed quæ vos auditis*. Viderant enim ipsum, non tamen jam incarnatum, nec sic cum hominibus conversantem; nec tanta majestate eis loquentem. *Beda* (ubi supra.) Illi enim à longe inspicientes per speculum, & in ænigmate viderunt; Apostoli autem in præsentiarum habentes Dominum, quæcumque voluissent interrogando discentes, nequaquam per Angelos, aut alias visionum species opus habebant doceri. *Origenes*. (a) Sed quare dicit perloquens Prophetas optasse, non autem omnes? Quia de Abraham dicitur, quod vidit diem Christi, & lætatus est; quam visionem non plures, immo pauci contigerunt. Fuere autem alii Prophetæ, & justii non (1) tanti ut visionem Abraham, & peritiam Apostolorum attingerent; & hos dicit non vidisse, sed optasse.

(h) *Beda* (cap. 44.) Dixerat supra Dominus, quod nomina eorum scripta sunt in cælis; unde, ut puto, occasione tentandi Dominum legisperitus assumpsit: unde dicitur: *Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum*. *Cyillus* (b) Erant enim quidam verbosi circumcunctes totam regionem Judæorum, inculcantes Christum, & dicentes, quod præceptum Moysi inuitile diceret, ipse autem quasdam novas doctrinas promeret. Volens ergo legisperitus seducere Christum, ut aliquid contra Moysen loqueretur, adest tentans ipsum, Magistrum vocans, doceri non patiens. Et quia Dominus sollicitus erat his qui veniebant ad eum, loqui de vita æterna, utitur legisperitus ejus eloquiis. Et quia tentabat astute, nihil aliud audit, nisi quæ per Moysen edita sunt: sequitur enim: *At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ambrosius* (de cond. contemp. Evang.) Erat enim ex his qui sibi legisperiti videntur, qui verba legis tenent, vim legis ignorant: & ex ipso legis capitulo docet esse legis ignaros, probans quod in principio statim lex Patrem, & Filium prædicaverit, & incarnationis dominicæ annuntiaverit sacramentum: sequitur enim: *Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex*

tota mente tua. *Basilus*. (c) Quod dicitur, *Tota mente tua*, in cetera non recipit sectionem: nam quantumcumque dilectionem in infinis expenderis, hoc tibi necessario à toto deficiet. Sicut enim in vase aliquo pleno liquore, (2) quantum emanat foras, tantum necesse est plenitudinis derogari; sic & in anima, in quantum emanaverit ab ipsius dilectione ad illicita, in tantum minui necessarium est amorem ad Deum. *Gregorius* Nissenus. (d) In tria autem quædam animæ vis discernitur. Hæc enim est augmentativa solum, & nutritiva, quæ etiam in plantis reperitur: alia est quæ sensualiter disponitur, quæ (3) salvatur in natura irrationalium animalium: perfecta autem vis animæ est rationalis, quæ in natura humana conspicitur. Dicendo ergo cor, substantiam corporalem significavit scilicet nutritivam; dicendo vero animam, mediocrem, idest sensitivam; dicendo vero mentem, altiore naturam, idest intellectivam, & considerativam potentiam. *Theophylactus* (hoc loco.) Hic igitur intelligendum est, quod oportet nos omnem virtutem animæ amori divino subicere, & hoc viriliter, & non remisse: unde additur: *Et ex omnibus viribus tuis*.

Maximus. (e) Cum hac igitur intentione trinum ad Deum dilectionem lex pertractat, ut avellat nos à trina mundi habitudine, qua recipitur ad possessiones, ad gloriam, & ad voluptates; in quibus etiam tentatus est Christus: *Basilus*. (f) Si quis autem querit quod pacto divina dilectio poterit obtineri, dicemus, quoniam indocibilis est divina dilectio: nam nec (4) lucis gaudere præsentia, nec viam amplecti ab alio didicimus, vel amare parentes, aut alumnos; & multo magis divinæ dilectionis doctrinam. Sed feminalis quædam ratio nobis insita est intrinsecus, habens causas ut homo Deo adhaereat; quam rationem accipiens doctrina divinatorum præceptorum colere diligenter, cauteque fovete, & ad perfectionem divinæ gratiæ perducere consuevit: naturaliter enim bonum amamus, amamus etiam proprium, & cognatum, nec non & benefactoribus sponte affectionem totam profundimus. Si igitur bonus est Deus, omnia vero bonum desiderant, quod voluntarie perficitur, naturaliter (5) nobis inest; quem est per bonitatem minime novissemus, ex hoc tamen quod ab ipso processimus, tenemur ipsum ultra modum amare, tamquam scilicet nobis cognatum. Major etiam est, & benefactor omnibus qui naturaliter diliguntur. Est igitur primum & præcipuum mandatum divi-

(1) *Al.* cauti. (2) *Al.* in quantum. (3) *Al.* salvatur. (4) *Al.* legis. (5) *Al.* bonis.
EX EDIT. P. NICOL. (a) Ubi supra. (b) In Catena Græc. PP. (c) In eadem Catena ex Asceticis. (d) Lib. de hominis creatione cap. 8. (e) In Catena Græc. PP. (f) In eadem Catena. Habetur apud illum in Regulis fusiis disputatis resp. ad interrog. 11.

na dilectionis; secundum autem primi completivum, & ab eo completum, quo monemur diligere proximum: unde sequitur: *Et proximum tuum sicut teipsum*. Sortitur autem à Deo potentiam ad hujus executionem mandati. Quis autem non novit quoniam mansuetum, & communicativum animal, est homo, non autem solitarium, & silvestre? Nihil enim tam proprium est nostræ naturæ, sicut adinvicem communicare, & mutuo indigere, & cognatum diligere. Quorum ergo (1) præveniens Dominus nobis tradidit semina, horum consequenter fructus requirit. *Chrysostomus*. (a) Tu autem attende qualiter fere cum eodem excessu postular utrumque præceptum: de Deo enim ait: *Toto corde tuo*; de proximo, *Sicut teipsum*: quod si diligenter (2) observaretur, nec servus esset, nec liber, nec victor, nec victus, nec dives, nec pauper, nec notus nunquam esset diabolus: potius enim palea ignis sustinerent immisionem, quam fervorem caritatis diabolus; adeo cuncta superat dilectionis constantia. *Gregorius* 19. Moral. (cap. 20. in antiquis, in nov. exem. est 14.) Cum autem dicatur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, quomodo alteri miserando pius est qui adhuc injuste vivendo sit impius sibi metipso? (b) *Chrysostomus*. Cum autem legisperitus respondisset quæ continebantur in lege, Christus, cui nota sunt omnia, scindit fallaciæ ejus retia: sequitur enim: *Dirigite illi: Recte respondit, sic fac, & vives*. *Origenes*. (c) Ex his indubitante colligitur, quod vita quæ prædicatur secundum mundi creatorem Deum, & antiquas Scripturas ab eo traditas, vita perpetua est: attestatur enim Dominus fument ex Deuteronomii cap. 6. quidem illud: *Diliges Dominum Deum tuum*: ex Levitici vero cap. 19. illud: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Hæc autem dicta sunt contra sequaces Valentini, Basilidis, & Marcionis. Quid enim aliud voluit nos facere ad querendam vitam æternam, nisi quæ continentur lex, & Propheta?

(1) *Cyillus*. (d) Laudatus legisperitus à Salvatore, quod recte respondit, in superbiam prorumpit, nullam sibi proximum putans esse, quasi nullus esset ei in justitia comparandus: unde dicitur: *Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus?* Circumveniunt enim (3) eum quodammodo al-

ternatim vitia, à fallacia qua tentando quæsierat, ad arrogantiam lapsus. In hoc autem quod querit: *Quis est meus proximus?* vacuus à dilectione proximi ostenditur, cum non æstimet aliquem sibi proximum esse; & per consequens à dilectione divina, quoniam cum fratre non diligat, quem videt, non potest Deum diligere, quem non videt? *Ambrosius* (ubi sup. in fin.) Respondit etiam quod nesciret proximum suum, quia non crederat in Christum; & qui Christum nescit, nescit legem. Cum enim veritatem ignoret, quomodo potest scire legem, quæ annuntiat veritatem? *Theophylactus* (super *Sisypiens autem Jesus dixit: Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hierico*, Græc. PP. (e) Bene est generis appellatio: non enim ait: *Descendit quidam*, sed *homo quidam*: nam, sermo sit de tota humanitate. *Augustinus* de Quæst. Evang. (Lib. 2. q. 19.) Homo enim iste ipse Adam intelligitur in genere humano: Hierusalem civitas pacis, illa cælestis, à cuius beatitudine lapsus est: Hierico interpretatur luna, & significat mortalitatem nostram, propter hoc quod nascitur, crescit, senescit, & occidit. *Augustinus*. (f) (Lib. 3. Hypognoticon par. ante med.) Vel Hierusalem, quæ interpretatur visio pacis, paradysum dicimus. Ante enim quam peccaret homo, in visione pacis erat; hoc est in paradiso, (4) ubi quicquid videbat, pax erat, & lætitia. Inde descendit quasi humiliatus, & miser factus per peccatum. (5) in Hierico, idest in mundum, in quo omnia orta occidunt, sicut luna. *Theophylactus* (super *Homo quidam descendebat*, in fin.) Non autem dicit: *Descendit, sed descendebat*: semper enim humana natura ad inferiora tendebat; & non in parte, sed in toto vitæ attendebat passibili. *Basilus*. (g) Convenit etiam hoc, si quis loca persequeretur: Hierico enim tenet loca convalia Palestine; Hierusalem vero in cacumine sita est; occupans apicem montis. Venit igitur homo ab altis ad infima, ut à lauronibus

(1) *Al.* conveniens. (2) *Al.* conservaretur. (3) *Al.* Circumveniunt enim quodammodo alternatim vitia, & fallacia qua tentando quæsierat, ad arrogantiam lapsus. (4) *Al.* omittitur ubi. (5) *Al.* deest in.
EX EDIT. P. NICOL. (a) Hom. 32. in 1. ad Corinth. (b) *Cyillus* in Cat. Græc. PP. (c) In Catena Græc. PP. (d) In eadem Catena. (e) Vel Severus Antiochenus in Catena Græcorum PP. (f) Sive Auctor Hypognoticon, &c. (g) In eadem Catena ex illius Ethicis.

in hoc qui volunt subsistentiam esse mali, formant vero sibi Deum alium à vero Patre Christi, & hunc dicunt esse unigenitum mali creatorem, & nequitia principem, nec non mundialis machinæ conditorem, Ait autem Dominus approbans verba Moyfi: *Consteo tibi Pater Domine celi, & terræ.* Epiphanius (a) Editum vero à Marcione Evangelium habet, *eucharisto*, idest *gratias ago tibi Domine celi*; tacens quod dicitur *Pater, & quod dicitur & terræ*, ne videatur Christus opificem celi & terræ (1) habere patrem suum. Redarguitur autem, quia idem paulo infra habet, *Ita Pater.* Ambrosius (Lib. 7. in Luc. cap. de condemnatione contemptorum Evang.) Postremo aperit cæleste mysterium, quo placuit Deo ut parvulus, magis quam prudentibus mundi, suam gratiam revelaret: unde sequitur: *Quod abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Theophylactus. Potest sic distingui ut dicatur, *A sapientibus*, idest à pharisæis, & scribis legem interpretantibus, & prudentibus, idest ab his qui à scribis fuerant docti: sapiens enim est qui docet, prudens vero qui docetur. Parvulus vero vocat Dominus suos discipulos, quos non legis doctores, sed de turba, & plicatores elegit, qui sunt vocati parvuli, quasi non malevoli. Ambrosius (ubi supra ante medium.) Vel parvulum hic accipiamus qui se exaltare non noverit, & phalaris sermonibus artem suæ jactare prudentiæ; quod pharisæi plerique faciunt. Beda (cap. 43. in Luc.) Gratias igitur agit, quod Apostolis quasi parvulis adventus sui aperuit sacramenta, quæ ignoraverunt scribæ, & pharisæi, qui sibi sapientes videntur, & in conspectu suo prudentes, Theophylactus. Abscondita igitur sunt mysteria ab his qui putant se esse sapientes, & non sunt: nam si essent, eis revelata fuissent. Beda (cap. 43. parum à principio.) Unde sapientibus, & prudentibus, non insipientes, & hebetes, sed parvulus, idest humiles apposuit, ut probaret se tumore damnasse, non acumen. Origenes (b) Sensus enim defectus præparatio fit supervenientis perfectionis: qui enim non sentit quod careat vero bono, propter bonum præsens quod sibi inesse videtur, vero bono privatur. Chrysostomus (hom. 39. in Matth.) Non autem letatur, & gratias agit, quod Dei mys-

(1) *Al.* esse. Sed aliter esserunt totam hanc Epiphani appendicem quatuor toties citata editione: sic enim legunt. Editum autem à Marcione Evangelium habet: *Regrator tibi Domine celi*; tacens quod dicitur *& terræ*, & quod dicitur *Pater*, ne intelligatur quod vocat Christus Patrem creatorem celi & terræ. (2) *Al.* carpetur. (3) *Al.* Augustinus.

Ex edit. P. NICOL. (a) In eadem Catena Græc. Notatur sine ullo indice, sed colligitur ex Lib. 1. adversus hæreses. (b) In Catena Græc. PP. (c) 25. Mor. cap. 13. vel in antiq. codd. cap. 18. fuget illud Job 4. *Ipsa concedente pacem, quis est qui condemnet?*

gis, omnipotentem agnoscis, non degenerem Patris; cum tradita legis, sed genitus; sed de hoc gratias agit, quia quod sapientes non noverant, hi noverunt. Gratias autem super hoc agit Patri, cum quo ipse simul hoc facit, ostendens nimiam dilectionem qua diligit nos. Offerdit autem consequenter, quod huius rei causa prima, voluntas sua sit, & Patris, qui propria voluntate hoc agebat: unde sequitur: *Etiam Pater, quia se placitum fuit ante te.* Gregorius. (c) His verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorumve repulsionem præsumamus: injustum enim esse non potest quod placuit justo. In cunctis ergo quæ exterius disponuntur, aperta causa rationis est occultæ justitiæ voluntatis. Chrysostomus (hom. 39. in Matth. ante med.) Cum vero dixisset, *Consteo tibi, quia revelasti ea parvulis*, ne putares quod ipse Christus hæc virtute privatus non posset hoc facere, subjungit: *Omnia tradita sunt mihi à Patre meo.* Athanasius. Hoc non recte intelligentes Arri sequaces delirant in Dominum dicentes: Si data sunt ei omnia, idest dominium creaturæ, fuit tempus quo ea non habuit, & sic non est de substantia Patris: nam si esset, non esset ei opus recipere. Sed ex hoc magis dementia eorum (2) carpitur. Si enim priusquam recepisset vacabat creaturæ à Verbo, qualiter salvabitur illud ad Coloss. 1. 1. Omnia in eo consistunt? Ceterum si simul postquam facta est creatura, tota fuit tradita ei, non erat opus tradere, per ipsum namque facta sunt omnia. Non ergo, ut ipsi putant, significatur hic creaturæ dominium; immo significativum est hoc verbum factæ dispensationis in carne: postquam enim homo peccavit, perturbata sunt omnia: unde Verbum caro factum est, ut omnia restauraret. Data sunt ergo ei omnia, non quia potestate careret, sed ut Salvator emendet universa; ut sicut per Verbum omnia in principio introducta sunt in esse, ita cum Verbum caro factum est, in ipso omnia restaurantur. Beda (cap. 43. in Luc.) Vel dicit, omnia sibi tradita, non mundi elementa, sed hi quibus parvulus spiriuit sacramenta filii Pater revelavit, & de quorum salute, cum hæc loqueretur, exultavit. (3) Ambrosius (ubi supra.) Vel cum omnia Je-

re, dixerim est eis, quod non est idem cognoscere, & credere. Alii datur per spiritum, sermo scientiæ, alii fides in eodem spiritu: I. Corinth. 12. Brant ergo primo quidem credentes, non autem cognoscentes. Ambrosius ubi supra à medio.) Ut scias autem quia sicut Filius Patrem quibus vult revelat, etiam Pater revelat quibus vult Filium; audi Dominum dicentem, Matth. 16. Beatus es Simon Barjona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est.

(g) Theophylactus (hoc loco.) Quia superius dixerat, *Nemo novit quis sit Pater, nisi Filius, & qui voluerit Filius revelare.* (4) beatificat discipulos quibus Pater per eum revelabatur: unde dicitur: *Et conversus ad discipulos suos dixit: Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* Cyrillus. (d) Convertitur quidem ad eos, quia repellens Judæos furiosos, & cæcamentem mentem gerentes, nec videre volentes, totum se præbebat diligentibus eum; & beatorum asserit oculos videntes quæ prius aliis ipsi videbant. Illud tantum scire convenit, quia videre non significat actum oculorum, sed mentis recreationem in præliis beneficis: puta si quis dicat, *Iste vidit bona tempora*, idest gavius est in bonis temporibus, secundum illud Psalm. 125. *Videas bona Hierusalem.* Multi enim Judæorum viderunt Christum divina operantem, corporali scilicet intuitu; nec tamen omnibus beatificatio convenit: non enim crederent, sed neque viderunt gloriam Dei oculis mentis. Beatificati sunt ergo oculi nostri in hoc quod fide vidimus Verbum pro nobis hominem factum, imprimens nobis decorem sui numinis, ut nos sibi conformes faciat per sanctificationem, atque justitiam, Theophylactus (hoc loco.) Beatificat autem eos, & omnes simpliciter qui eum fide respiciunt, ex hoc quod antiqui Prophetæ, & Reges Deum in carne videre, & audire optaverunt: unde sequitur: *Dico enim vobis, quod multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.* Beda (cap. 43. in fine.) Matthæus aperit Prophetas, & justos appellat: ipsi enim sunt Reges magoi, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse (5) noverunt. Chrysostomus. (e) Ex hoc autem dicto plures exi-

(1) *Al.* emittitur unde. (2) *Al.* infamia. (3) *Al.* hæc. (4) *Al.* verificat. (5) *Al.* noluerunt. Ex edit. P. NICOL. (a) Cyrillus in Catena Græc. PP. ex Theodoro. Sic ibi tantum indefinite indicatur, sed colligitur ex Lib. 4. Prius autem inepte cum ambrosii verbis confundebatur, quasi ex illo sumptum esset. (b) In eadem Catena. Habetur apud illum partim oratione sive disput. 1. contra Arrianos, partim orat. brevi contra eosdem. (c) Iterum in Catena Græcor. PP. (d) Ibidem. (e) In Catena Græcor. PP. ex homiliis in Joan.

Vel imposuit in suum iumentum, id est in corpore suum: membra namque sua nos fecit, & participes corporis eius. Et lex quidem non omnes suscipiebat: Moabitæ (inquit Deut. 23.) & Ammonitæ non intrabunt in Ecclesiam Dei: nunc vero in omni gente qui timet Dominum, ab eo suscipitur volens credere, & pars Ecclesie fieri: propter hoc dicit, quod dicitur in stabulum. *Chrysostomus* (ubi supra.) Est enim stabulum Ecclesia, quæ in itinere mundi lassatos, & sarcinis delictorum desessos suscipit venientes; ubi deposito onere peccatorum viator lassus reficitur, & refectus salubri pasto reparatur; & hoc est quod dicitur: *Et curam illius egit.* Totum enim quicquid contrarium, nocens, & malum est, foris est, quia intra stabulum requies omnis, salubritateque inclusa est. *Beda* (cap. 42. in Luc.) Et bene iumentum impositum dedit in stabulum, quia nemo, nisi per baptismum corpori Christi adunatus, Ecclesiam intravit. *Ambrosius* (ubi de homine descendente à Hierusalem.) Sed quia non vacabat Samaritano huic diu in terris degere, rediendum erat unde descenderat: unde sequitur: *Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe.* Quis est iste alter dies, nisi forte ille dominicæ resurrectionis, de quo dictum est Psal. 117. Hæc est dies quam fecit Dominus: in qua imaginem in se habent duo testamenti Regis expressam; quorum prout vulnere nostra curantur. *Augustinus* de Quest. Evang. (Lib. 2. q. 19.) Vel duo denarii sunt duo præcepta caritatis, quam per Spiritum Sanctum accipiunt Apostoli ad evangelizandum ceteris; vel promissio vite præsentis, & futuræ. *Origenes* (ubi supra.) Vel duo denarii videntur mihi esse scientia sacramenti, quomodo Pater in Filio, & Filius in Patre sit: quæ velut mercede donatur Ecclesie Angelus, ut diligentius curet heremum sibi commendatum, quem pro angusta temporis etiam ipse curaverat. Et promittitur ei quicquid de suo in medelam semiviventis expenderet, illico esse reddendum: unde sequitur: *Et quodcumque superogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi.* *Augustinus* de Quest. Evang. (Lib. 2. q. 19.) Stabularius fuit Apostolus, qui superogavit illud consilium quod ait, 1. Corinth. 7. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem habeo, aut quod etiam manibus vestris operatus est, ne infirmorum aliquem in novitate Evangelii gravaret, cum ei liceret ex Evangelio.

(1) Al. omittitur ergo. (2) Al. cogitatio. (3) Al. desideratur est. De mare. P. Nicol. (4) In Lucam hom. 34. (5) In Catena Græcorum PP. (6) In eadem Catena Græc. ex homiliis ad Hebr. hom. 10.

lio pacisci. Multum etiam supererogavit Apostoli; sed & pro tempore doctores qui vetus, & novum testamentum exposuere supererogaverunt, pro quibus retributiones accipient. *Ambrosius* (de hinc descend. Hierusalem.) Beatus ergo & stabularius qui alterius vulnera curare potest: beatus ille cui dicitur: *Quodcumque superogaveris, revertens reddam tibi.* Sed quando revertis, Domine, iudicii die? Nam hic ubique sis semper, stans in medio nostra, non cerneris à nobis: tamen tempus quod universa caro te respicit, reverentem. Ides ego quod debes beatis, quibus es debitor. Utinam nos simus idem debitoribus, ut ad accipimus possumus exsolvere. *Cyillus* (b) His (t) ergo præmissis, opportune jam Dominus legisperitum interrogat, subdens: *Quæ horam trin tibi videtur præmissis fuisse illi quæritat in latines; At illi dixit: Quæ fecit misericordiam in illum.* Tque enim faceret, neque levita actus fuit promus patientis, sed ille qui est Jesus, miseris: iactis est enim iacertotii dicitas, & legis sentia, nisi per bona opera onstiretur: unde sequitur: *Et à illi Jesu: Vade, & tu fac similis.* *Chrysostomus* (c) Quæst dicit: Si quem vis oppressum nudicis. Utique nequam est; sed sine Gentis sit, sine Judæis, & ope indiget, non cavillitibus auxiliari, quæcumque ma fuerit patris. *Augustinus* de Doctrina Christiana (Lib. 1. cap. 30.) Ex hoc intelligimus eum esse proximum, cui vel exhibendum est officium misericordie, si indiget, vel exhibendum esset, indigere. Ex quoam consequens est ut etiam ille à quo nobis vicissim exhibendum est, proximus noster sit: proximi enim nomen ad aliud est, nec quisquam esse proximus nisi proximi potest. Nullum autem exceptam esse, cum in corda denegat officium, quis non videt idcirco Domino Matth. 6. Benefacite, ut ut vos oderunt. Unde manifestum est, hoc præcepto quo jubemur diligere proximum etiam sanctos Angelos contineri, à quibus ita nobis misericordie impendunt officia: quo & ipse Dominus proximum nostrum se ait voluit, significans se opitulatum esse semi voja centi in via. *Ambrosius* (ubi supra.) Not enim (2) cognatio facit proximum, sed misericordia, quia misericordia (3) est secundum naturam: nihil enim tam secundum naturam, quam iure conforter natura. *Beda* (cap. 45. in Lucam.) Ille tatio Dei, & proximi, quæ superius videt

& parabolis continebatur, hic ipsis rebus, (1) & veritate designatur: dicitur enim: *Factum est autem dum irent, & ipse intravit in quoddam castellum.* *Origenes* (a) Cuius quidem nomen Lucas hic tacet, sed Joannes exprimit vocans ipsum Bethaniam. *Augustinus* de Ver. Dom. (serm. 26. par. à princ.) Sed Dominus qui in sua propria venit, & sui eum non receperunt, susceptus est tanquam hospes: sequitur enim: *Et mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam;* sicut solent suscipi peregrini; sed tamen susceptus famula Dominum, (2) ægra Salvatorem, creatura Creatorem. Ne quis autem dicat: O beati qui Christum suscipere in domum propriam meruerunt; noli dolere, cum inquit Matth. 25. Quod enim uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Accepta autem forma servi, in illa pacisci à servis voluit dignatione, non conditione. Habebat carnem, in qua quidem esuriret, & sitiret; sed in eremo esurienti Angeli ministrabant: ergo quod pacisci voluit, pacenti præstitit. Martha igitur Dominum pacere disponens, & præparans, circa ministrum occupabatur; Maria vero soror ejus pacisci magis elegit à Domino: sequitur enim: *Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.* *Chrysostomus* (b) Non simpliciter dicitur de Maria, quod sederet prope Jesum; sed secus pedes illius, ut ostendat diligentiam, assiduitatem, & solertiam erga auditionem; & multam reverentiam quam habebat ad Dominum. *Augustinus* de Ver. Dom. (serm. 27. à med.) Quanto autem humilium ad pedes sedebat, tanto amplius capiebat: consilium enim aqua ad humilitatem convallis, denotat de tumoribus collis. *Basilius* (c) Omnis autem operatio, & verbum Salvatoris regula est pietatis, & virtutis: ob hoc enim induit corpus nostrum, ut nos conversationem illius imitemur pro posse. *Cyillus* (d) Exemplo igitur suo docet discipulos qualiter se gerere debeant in domibus eorum qui eos suscipiunt, ut scilicet applicantes ad domum, non resupini quiescant, sed potius replent suscipientes precibus, & divinis doctrinis: hi vero qui domum parant, exeant obviam hilariter; & ferventer duabus de causis. Primo quidem edificabuntur in doctrinis eorum quos suscipiunt; deinde, & recipient caritatis mercedem: unde & hic sequitur: *Martha autem satagebat circa frequens ministrum.* *Augustinus* de Ver. Dom. (ser. 27. circ. med.) Bene Martha circa corporalem Domini necessitatem, vel voluntatem ministrabat, quasi

mortali; sed qui erat in carne mortali, in principio erat Verbum, ecce quod Maria audiebat: Verbum caro factum est, ecce cui Martha ministrabat: laborabat ista, vacabat illa; verumtamen Martha laborans, multum in illa occupatione, & negotio ministrandi interpellavit Dominum, & de sorore conquesta est: sequitur enim: *Et ait, Domine, non est tibi cura quod soror mea reliquit me solam ministrare?* Erat enim Maria intenta dulcedini verbi Domini; à Martha convivium Domino parabatur, in cuius convivio (3) Maria jam jucundabatur. Cum ergo suaviter audiret verbum dulcissimum, & corde intensissimo pasceretur, interpellavit Dominum à sorore sua, quomodo putamus eam timuisse ne diceret ei Dominus: Surge, & adjuva sororem tuam? Mira enim suavitate tenebatur; quæ profecto major est mentis quam ventris. Sed causam suam tanquam otiosa iudici maluit committere, nec in respondendo voluit laborare: si enim pararet respondendi sermonem, remitteret audiendi intentionem. Respondit ergo Dominus, qui in verbo non laborabat, quia Verbum erat: sequitur enim: *Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.* Repetitio nominis iudicium est dilectionis, aut forte movendi intentionis, ut audiat attentius. Bis vocata audit: *Turbaris erga plurima;* id est, circa multa es occupata: vult enim homo occurrere quando ministrat, & aliquando non potest: quæritur quod deest, paratur quod adest; distenditur animus; nam si Martha sufficeret, adiutorium sororis non posceret: multa sunt, diversa sunt, quia carnalia sunt, temporalia sunt. Præponitur autem unum multum: non enim à multis unum, sed multa ab uno; unde sequitur: *Porro unum est necessarium.* Circa unum se voluit occupari, secundum illud Psal. 72. Mihi adhaerere Deo bonum est. Unum sunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: ad hoc unum non nos perducit, nisi multi habeamus cor unum. *Cyillus* (e) Vel aliter. Cum susceperat aliqui fratres Deum, non sollicitentur erga multum officium, nec poscant quæ præ manibus non sunt, & opus exsuperant: gravat enim passim in qualibet re quod superfluit: generat enim volentibus conferre tedium, convivis autem videtur quod sunt alii causa laboris. *Basilius* (f) Absurdum etiam est cibos ad sustentationem corporis sumere, ac per eos iterum officere corpori, & impedire ipsum erga mandatorum divinatorum officium. Si ergo adveniat aliquis pauperum, sumat formam, & exten-

S. Thom. Oper. Tom. IX. (1) Al. & varietate. (2) Al. erga Salvatorem. (3) Al. omittitur Maria. EX EDIT. P. NICOL. (a) In prædicta Catena. (b) Ibidem. (c) Consilium monast. cap. 1. (d) In Catena Græc. PP. (e) Ubi supra. (f) In Regulis fufius disputatis ad interrog. 19.

pliar modestie ciborum; nec causa vivere volentium in deliciis mensam propriam præparemus: uniformis enim est Christiani vita, ad unam intendens intentionem, scilicet ad gloriam Dei; multiformis vero, & varia vita eorum qui de foris sunt, pro libito variata. Tu vero cum dum copia ciborum, & causa delectationis fratri præparas mensam, criminariis cum voluptatis, & diffundis in eos gulositatis opprobria, arguens delicias ejus in eo quod præparas? Non commendavit Dominus Martham occupatam circa frequens ministerium. *Augustinus de Ver. Dom. (serm. 27. inter princ. & med.)* Quid ergo? Putamus reprehensum esse ministerium Marthæ, quam hospitalitatis occupaverat, quæ tanto hospitio læratur? Hoc si verum est, dimittant homines quod ministrant egentibus: vacent verbo, occupentur circa scientiam salutarem; nihil sit cura eis quis peregrinus in vico sit, quis egeat pane; vacent opera misericordiae, uni inferatur scientia. *Theophylactus (super Marthæ, Marthæ sollicita es.)* Non ergo Dominus hospitalitatem prohibet, sed plurimorum turbationem; sollicitam abstractionem, & tumultum. Et videt consilium Domini, quod prius Dominus nihil dixerat Marthæ; sed postquam illam so- rorem ab auditu studebat avellere, tunc Dominus occasione habita increpavit eam: usque enim adeo honoratur hospitalitas, donec (1) ad necessaria nos attrahit; cum vero incipit ab utilioribus impedire, manifestum est quod honorabilior est divinum auditus. *Augustinus de Verb. Dom. (a) (serm. 27. à med.)* Non ergo Dominus opus reprehendit, sed munus distinguit: sequitur enim: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferretur ab ea.* Non tu malam, sed illa meliorem. Unde meliorem? Quia ab ea non auferretur, à te auferretur aliquando onus neces-

(1) *Al. ad necessaria.*

Ex EDIT. P. NICOL. (a) Serm. 26. & 27. non uno eodemque tenore, sed permixtim interserendo quædamque serm. 26. habentur cum aliis ex 27. sumptis, & prioribus posteriora præmittendo.

(b) Vel in antiquis codd. cap. 25. super illud Job 5. *Ingressus in abundantia sepulcrum.*

CAPUT XI.

(a) **E**T factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit Joannes discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum; panem nostrum quotidianum da nobis hodie; & dimitte nobis peccata nostra, siquidem, & nos dimittimus debentibus nobis; & ne nos inducas in tentationem.

(b) Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum: & ille de intus respondens dicat: Noli mihi molestus

lestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei tecum sunt in cubili: non possum surgere, & dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis, & si non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit; propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi quotquot habet necessarios:

(c) Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis, pulsate & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, & qui quærit invenit, & pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem: numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris; quanto magis Pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus se?

(d) Et erat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum: & cum ejecisset dæmonium, locutus est mutus, & admirata sunt turba. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia: & alii tentantes, signum de celo quærebant ab eo.

(e) Ipse autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in se divisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem, & sathanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt. Porro si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei.

(f) Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet. Qui non est tecum, contra me est; & qui non colligit tecum, dispergit.

(g) Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca iniqua, quærens requiem; & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam: & tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se; & ingressi habitant ibi; & fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

(h) Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

(i) Turbis autem conturbantibus, cepit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est. Signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ: nam sicut fuit Jonas signum Ninivitis, ita erit, & Filius hominis generationi isti. Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis; & ecce plusquam Salomon hic. Viri Ninivæ surgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: quia poenitentiam egerunt in prædicatione Jonæ; & ecce plusquam Jonas hic.

(k) Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingreditur, lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

(l) Et cum loqueretur, rogavit illum quidam pharisæus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Pharisæus autem cepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos pharisæi quod de foris est calcatis, & catini mundatis; quod autem intus est vestrum, plenum est rapina, & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est fecit? Verumtamen quod superest date elemosynam; & ecce omnia munda sunt vobis. Sed vae vobis pharisæis, quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus; & præteritis judicium, & caritatem Dei. Hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. Vae vobis pharisæis, qui diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro. Vae vobis, qui estis ut monumenta, quæ non apparent, & homines ambulantes supra nesciunt.

(m) Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens, etiam contumeliam nobis facis. At ille ait: Et vobis legisperitis vae, quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt; & ipsi uno digito vestro non tangitis farcinas. Vae vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum; patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum; quoniam quidem ipsi eos occiderunt; vos autem ædificatis eorum sepulcra. Propterea, & sapientia Dei dixit: Mit-